

تعلیمات قرآنیہ.

- قرآن شریفہ کی آیتلردن مؤمنلرنی ترقیگہ علوم و معارفگہ دعوت ایتکان جملہلرنک ترجمہ و تفسیرلری .

مرتبہ : شاکر جان حمیدی .

التفسیرات الاحمدیہ ، صفوة العرفان کبی تفسیرلردن استفادہ ایتولدی .

ناشرلری : برادران کریمیلر

مطبعہ کریمیہ قرآن .

۱۹۰۸

تعیبات قرآنیہ.

قرآن شریفہ کی آیتلر دن مؤمنلر نی ترقیگه علوم و معارفگه دعوت ایسکان جملهلر نك ترجمه و تفسیرلری .

مرتبی : شا کر جان حمیدی .

التفسیرات الاحمدیه ، صفوة العرفان کبی تفسیرلر دن استفاده اینولدی

ناشرلری : برادران کریمیلر .

قزان .

برادران کریمیلر مطبعه سی .

۱۹۰۸

КАЗАНЬ.

Типо-литографія Т-го Д-ма „Братья Каримовы“.

1908.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اللہ تعالیٰ بر، شریکی و تیکئہ شی یوق . محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) آنڭ
رسولی، حق یولغہ و عظ نصیحت حکمت و مجادلہ حسنه ایله بندہ لرنی دعوت
ایتکان و ہیچ کمئی قلیچ ایله کچلهب دینگه انلامگان پیغمبر یدر. قرآن شریف
اللہ تعالیٰ نڭ سوزلری، آندہ بیان ایتولگان حکملر، قصه، مثال، و عظ،
نصیحت و غیرلر هر برسیده راست و هر کمگه قبولی تیوش شیلردر. قرآنده
بیان ایتولگان شیلردن هیچ برسینکده یالغان و بوش سوز بولوا احتمالی یوقدر،
شول سبیدن مؤمن کمه لر قرآن شریفده بولغان نرسه لردن هر برسینده
اوزلری کورب بلگان کبی اوشانورغه و کوئل باغلارغه تیوشدر. اگرده
قرآن شریفده قویاش ایکی دیگان سوز صریح ذکر ایتولگان بولسه، بتون دنیا
حاضرگی کبی قویاش برلگن اعتقاد ایتسه ده، مؤمن کمه قویاشنڭ ایکی
بولوینه اوشانماق تیوشدر.

چونکه اللہ تعالیٰ نڭ خبر بیرگان حکمی اولغبر بیرگانچه بولمی چاراسی
یوق، اللہ تعالیٰ حضرتلری قویاشنی ایکی دیگان ایکان، بر قویاشنی بار
ایتوگه قدرتلی اللہ، البته ایکنچیسن بار قیله آادر، شول سبیدن ایکی دیو-
لگان بولسه، برده شبهه سز ایکی بولا چاقدر. اللہ تعالیٰ نڭ هر نرسه گه کچی یتکان
قادر بردا ایاکانینه هر کمده اوشانادر، هم اوشانماق تیوش، اللہ تعالیٰ نڭ
قدرتینه اوشانغان کمه، اللہ تعالیٰ نڭ خبر بیرگان هر بر حکمنی راست دیوب
تصدیق ایتمک تیوش بولا، چونکه اللہ تعالیٰ اوزینڭ خبر بیرگان نرسه سنی
برده شبهه سز بولدر آادر.

شولای بولغاچ ، اولگاننن صوڭ قوبارولو ، تریلوب بعث ایتولو وبولارغه باشقه قرآن شریفدن آچق بلنگان آخرت (قیامت) حاللری برده شبهه سز راست بولادر . چونکه الله تعالی نڭی قدرتی بیان ایتولگان اشراط ساعتدن هر برسینیک بولدر رغه کافی در . الله تعالی قرآن شریفن ظالملر ایچون اوطعنا بلری صالحلر ایچون نعمت دیه بیان ایتنگان ایکن مونی برده شبهه سز بولاچاق دیه اوشاناق لازمدر . چونکه الله تعالی نڭی صالحلرگه نعمت بیررگه ، ظالملرگه عذاب قیلورغه کچی یتکو چیدر .
شاگردان .

مؤمنلر اوستیمه نیلر لازم ؟

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم بسم الله الرحمن الرحیم

۱ نچی آیت (قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ، أَنَا، وَمَنِ اتَّبَعَنِي) معنای شریفینڭی حاصلی :

ای محمد ، ایت سین قومئا ، اوزنڭی الله تعالی طرفندان نیندی لوازم ایله یبارلسگاننڭی بیان ایتوب : ای قوم ، بو (قرآن یولی) مینم یولومدر ، مین بنده لر نی الله تعالی طرفینه اندیمن بصیرت اوزره ، یعنی اوزمنڭی دعوت ایته طورغان حق یولومنڭی حق ایکنلگنی هر کمگه ده آڭلاطوب بیان ایتنه من ، اما خلقنی اوزلرینه نی ایکنیک بیلگولی بولماغان بر یولغه کرکز دیه برده اول یولنڭی خلقنی اثبات ایتمی ، حکمت و فلسفه لر ن عقلغه قارشو اولچهرلک ایتوب کورساتمی طوروب ، دعوت ایتمی من ، مینم دعوت ایته طورغان یولوم حق یول ، بو یولغه کرو هر کمگه ده تیدوش ، بو یولغه کر مگانلر خراب ورسوای بولا-چاقلاردیه هر کمگنڭی عقلی اوشانورلق درجه ده بیان ایتنه من . حاصلی رسولرگه الله تعالی بیورمش : ای محمد ایت سین قومگه : مین بنده لر نی بصیرت اوزره بولغانم حالک شول حق بولغان قرآن یولینه اُنیمن ، بو یولغه مین اوزم اُنیمن ، همه میکا ایارگان خلقنی طانوغان کومه لرده خلقنی مینم کچی بو یولغه اندیلر

يعنى مين الله تعالى طرفندان بوحق يولغە دعوت ايچون بيلگولەنگان كەسەن، شول سببەن بئەلەرنى حەققە اندىمەن ، اوشانداق ميگنا ايمان ايتوب قرآن يېيەنە طوطونغان مؤمن (عالم) لردە مېنەم كىبى خەلقنى حق يولغە اندە سنلر ديگان امر بولوب قالادر .

رسول اللەغە اياردم ، آخا امت بولكوم ، ديگان كەسەلر ايچون ، بيگرەكە رسول اللەغە وارث بولكوم ديگان عالم علماء ايچون خەلقنى هر وقتە رسولم كىبى اسلام يولينيە اندەب طورمق تيوشدر . نى رە وشە دعوت ايتو آلداغى آيتلردە بيان ايتولەدر . بو آيتنى قوتلى طورغان حدىثلر دەبار « العلماء ورثة الانبياء ، علماء امتى كانبيا بنى اسرائيل » يعنى علماء لرى پيغمبەرلرنگ و ارثلىرى ، مېنەم امتنگ عالملىرى بنى اسرائيل پيغمبەرلىرى كىبى ، عالملىرى پيغمبەرلر در جەسنە و آلاز خەمتە لردر ، تيك آلارنگ اوزلرينە آطاب وحى اينموى (حضرت جبرائيل اوزلرينە كيلموى) گنەبار ديگان حدىث شريفە بار .

حەققە دعوت نېچوك بولادر ؟

٢ نچى آيت (اُدْعُ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ) .

حاصل معناسى : اى محمد ، سېن قومگنى رېگنگ يولينيە دعوت ايتكل ، آلارنى دعوت ايتودە اوچ طريق باردر : برسى حكمت ايله دعوت ايتو ، ايكنەچيسى موعظة حسنه ايله دعوت ايتو اوچنچيسى : مجادلە حسنه ايله دعوت ايتودر . بو آيتە الله تعالى رسولمگە خەلقنى حق يولغە دعوت ايتارگە بيوردى ، ھمە نى رە وشە دعوت ايتونگ طريقن كورسەتدى . دعوت ايتونگ طريقى اوچ رە وشە ايكانە بيان ايتدى . بو آيت رسولمىزنى دعوتكە بيورغان آيتدر . شول آيتە او ك دعوتنگ اوچ طريقى بيان ايتلگان ، شوندان بلنە در دعوت ايچون رسولمىز اوچ طريق استعمال ايتكانلگى ھمە بولاردان باشقە دورتنچى

طريقت بولماوى ، چونكه بو آيت دعوتنىڭ طريقلرن بىيان اورننەدر
بىيان اورننەدە تىك طورو، بىيان ايتولمىش نرسەنىڭ حكىملىرى بىيان ايتكان
قدردن آرطق بولماونى بىلدەردە.

واقعا دە شولاي ، مىثلا برەودن نىچە دوستونۇڭ؟ سانادىيە ھورالسە اول كىشى
اون كىمىسەنىڭ اسملىرىن يادايتسە شونىڭ ايله طوقتالسە يعنى ساناون بتورسە
البتە بو كىمىسەنىڭ دوستى اون بىردىر ئىلى دىوب بولمىدەر . خصوصاً اوزى
طرفىدىن بىردە آرطقنى بىيان صادر بولماسە . اوشانداق دعوت طريقلرى
حقنەدە اللەتعالى دن بو اوچىن آرطق طريقت بىيان ايتولمىگان .

دعوت طريقلرىدىن اۋلگىسى ھكىمت در . ھكىمتنىڭ معناسى اندى
طورغان يوللارنىڭ فائىدەلرن ، فضىلىتلرن ، آڭلاطوب بىيان ايتودر .
مىثلا مۇمن بولماغان (طبىب ، فىلسوف كىشى) بر ھكىمنى ايمانغە
اندەسەك . اول بىرگە ايكىڭ الك ايمان نىدىن عبارت ؟ اسلام نى نرسە ؟ آنىڭ
نىدىنى ھكىملىرى بار؟ نىلەر ھالال؟ نىلەر ھرام؟ دىيە سۇاللىر بىيرر . بز ھىر بىرسىنىڭ
قرآنگە موافق بىيان ايتارمىز . شوندىن سوڭ اول برە مەلب سۇال بىيرر ، مىثلا
فلان نرسە نىك ھرام ؟ فلان اش نىك لازم ايتولمىگان ، اول اشلىرنىڭ آدمىلەرگە
فائىدەلىرى يا كە ضررلىرى نرسەلەر؟ دىيور .

شول وقتىدە بىر بىيورقلارنىڭ آدمىلەرگە فائىدەلرن ، طىيولمىشلارنىڭ ضررلارن
بىيان ايتساك ، بو كىشى اھل علمدىن بولوب طىبىدىن خىبرى كىمىسە بولسە ، سويلەگان
فائىدە و ضررلارمىزنىڭ اول نرسەلەردە بارلىغىنى اوزىدە توشىر . بو قدر نىكەلەو
فقط اھل علمدىن بولغان كافرلەردە گنە بولادەر . بو آيتىدە بىلنە در مىسلمانلار اىچون خصوصاً
دىن باشلارنى اىچون علم طىبىدىن خىبرى بولولارنى ضرور بولمىقى ،

دعوتنىڭ ايكىنچى طريقتى = موعظە ھىسنە

موعظە ھىسنە - اندى طورغان يولنىڭ فضىلىتلرن ھەم ھاسىننى يوشاقتى
ايله بىيان ايتودر . مىثلا بىر كىشىنىڭ ھكىمت و فىلسوفلەر آڭلارنى درجەدە

ادراكى وتوشنوى بولماس ، ياكە برەو اسلامنىڭ حق يول ايكانن آڭلار دە
 ھەمىشە بوز قىلغۇ قىلۇپ آنى قىبول اينماس ، شۇندى كىشىلارنى حق بولغان
 اسلام يولىنى موعظە ھىسنە - گوزل بولغان اوڭت نصيحت ايله ، يوشاق ،
 يوشاق ، سوزلر ايله ، دنيا دە منگو طور ميمز ، بز دە قىدرت يوق ،
 اللە تەلى ھەر نرسە گە قادر ، اوز مەنى تەربىيە ايتۇچى رەبەننىڭ سوزىن طوطو
 تىوش ، اللە تەلى ھىچ نرسە گە محتاج دگل ، نى نرسە ايله فرمان ايتسە دە
 بزنىڭ اوز مەنىڭ فائىدە مەزگە ، نىدنگنە طىماسون بزنىڭ فائىدە مەز اىچون طىغانىر
 دىگان كىبى ھەرتورلى كوڭلىنى يوشاق طورغان وعظىلر ايله وعظىلەر
 موعظە ھىسنە ايله ھىلغە اندە بولادىر . دعوت ايتۇچى كەسە ھەر كەنىدە
 طىبەئەتە موافق وعقىل قىبول ايتارلىك ھەمى اىرشىلىك بولغان سوزلر ايله
 وعظىلەر دعوت ايتەرى . رسولمىز ايتكان : *أمرت ان اكرم الناس على قدر
 عقولهم* مەن رەبم طرفىدان بىورولمىم آدىمىلەر گە عقوللىرىنە قاراپ سويلەو
 ايله دىوب .

شول سەبەبىنە رسولمىز باشقۇرۇق ھەربىرىنى اوز آرالارنى قىبول ايتولگان
 نرسەلر ايله گنە وعظىلەر گان . مثلاً قورقۇتۇپ اورنۇندە - فقيرلىك ،
 شىطاننى كىتۇرۇپ ، قىز قىدرو اورنۇندە بايلىق كىبىلر ايله بىگەرە كە بىك
 كۇب يەمىلى باقچالار ايله قىز قىدرا ايدى چۇنكە ھەربىنىڭ قىز قىغانى شول نرسەلر
 وتلەر گانلر ھەم بولارغىنە ايدى .

دعوتنىڭ اوچنچى طرىقى .

مُجَادَلَةٌ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ = ايك گوزەل بولغان ھىجىدە سوز ايله طارىشۇ
 سوز بىرلە ھىجىدە ايتۇ . الھتە باطللىق دە بولغانلارنى ھىلغە چىغارو اىچون
 ھىجىدە ضرور بولادىر . يەنى دعوت وقتىدە باطللىق طرفىدە بولغانلارنىڭ
 باروشلارى خىئا اىكانلىكىنى كورسەتۇپ ، اندى طورغان يولىنىڭ حق
 اىكانلىكىنى ، سويلەشۇچى آڭلى طورغان تەلىدە ، آچق دلىللىر ايله

کورسه تمك و اثبات ایتمك ایله بولادر. آلارنك بارا طورغان بوللارنداغی عمل و اشترینه بحث قیلو و معارضه ایتو بولار بارسیدک مجادله (یعنی طارطوشو) آطالادر. لکن دعوت وقتندہ غی طارطوشو دشمانلق طارطوشوی کبی قاطیلق ایله بولماسون، بلکی یومشاقلق ایله برده آچولانوشمیغنه بولسون! موندی وقتندہ قاطی کوکله نو ضرردان باشقه اش طوغدر میدر.

دعوت مجادلہ سنده یومشاق کوکلی بولماق تیوش!

وعظ نصیحت ایتوچی بیک یومشاق سوزلی آچق یوزلی بولماق تیوش هیچن آچولانمی سویله رگه تیوش. الله تعالی حضرت موسی ایله حضرت هارونغه دیمشدر:

آیت (فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّیْنَا لَعَلَّہُ یَتَذَكَّرُ أَوْ یُنشِی)

ای موسی و هارون، سزایکگز فرعونگه باروگزده آکا یومشاق ایتو ایله گنه ایتوگز یعنی یومشاق سوز ایله گنه آنی حقلقغه دعوت ایتوگز، شولای بولغانده وعظله نماسدی یا که ربسینک عذابندن قورقماسدی. کوره سز الله تعالی تکرلک دعواسنده بولغان فرعونگه ده یومشاقلق ایله سوزله شکز دیه پیغمبر لرینه بیورغان.

(فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لَنتَ لَهُمْ فَلو کنتَ فَظًّا غَلِيظًا لِّلْقَلْبِ لَا تَفْضُوا مِن حَوْلِکَ)

ای محمد، سین الله تعالی طرفندان بولغان رحمت سببلی قومک یومشاقلق ایتدک، اگرده چتق یوزلی (آچوچان) قاطی کوکلی بولساک ایسی، قومک سینک تیره گدن طارالورلار ایسی. بو آیتلر وعظ نصیحتده و دعوت وقتلارنده برده آچولانمای، غایتک یومشاقلق ایله بولورغه بیورالار. بو آیتک آچق بلنه در مسلملر باشقه دین کشیلری ایله معامله قیلغانده اطوروشغانده و سویله شانده آچق یوزلی یومشاق کوکلی بولورغه تیوش ایکانلگی همده آلارنک دینلرن، عمللرن قباحتله و یاراماوی. آنلارنک دینلرن سوگوقرآن ایله طیولغان حرام اشدر آیت (ولا تسبوا الذین یدعون من دون الله فیسبوا الله عدوا بغير علم کذلک زینا اکل امة عملهم)

اجتهاد حقنده .

۳ نچي آيت (وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ) حاصل معناسی: شونداي كشيلىر ، آلاز بزنك يولومزده (علوم و معارف و صناعتلر يولونده) اجتهاد قيلسهلار، فكرلرن يورتوب ، ذهنلرن صرف ايتسهلر ، البته بز آلازنى اوزمزنك قاشمزده حق بولغان يولسلارمزه كوندرمزن، آلازنى اجتهادلرى بوشقه كيتماس، طروشوب تيكشرب ازلهنگان نرسهلرن طابارلار، حقيقتينه ايرشرلر، چونكه اجتهاد ايتوچيلر، بزنك يوللارمزه فكرلرن — صرف ايتوچيلر عسسلردر عسسلر ايسه ، الله تعالى آلازنى ياردملرنده بولور . ايمى براشده الله تعالى برهونك ياردمنده بولونسه ، اول كمسه البته اول اشده مقصودينه ايرشه چكدر، ازلهگانن طاباچاقدر .

اجتهادنى معناده : اجتهاد : طوروشماق ، براشنى بولور و ايچون قوتنى صرف ايتمك معناسنه اما شريعتده اجتهاد شولدر، «استفراغ الفقيه الوسع لتحصيل ظن بحكم شرعى» قرآن و حديثلرنى آنگلارلق علمى بولغان كمسه ، شريعت حكملرنن برسينك حقنده ظن حاصل ايتمك ايچون اوزينك طاقتن صرف ايتمكى در .

بوآيتن بلنوينه كوره : قرآن اينگان كوندن قيامتكه قدر مسلمانلار ، آيتلردن تورلى مساله و حكملر چغاروده اجتهاد ايتولرى ، همه اجتهادلرى بوشقه چقماي مقصودلارينه ايرشه چكلريكه ثابت و قطعى درجهده ممكن اشدر . بو اجتهادنك ايشكى قيامتكه چه هر كم ايچونده آچق و تسلاگان كمسلر ايچون مقصودلارينه ايرشو بيمشلرن بيزر گوچيدر .

نتيجه : اجتهاد زمانى منقرض دگل ، اولكه مجتهدلر بولغان كىي حاضرده و موندان صوئكه مجتهدلر بولاچاق هم اجتهادلريكه نمرلر بيره چكدر . اسلام دينده كىي حكملرنى ، قرآن شريفده كىي حكملرنى طابوب ،

توشنوب ، اسلامه بولماغانلارغه طاراطوده بولغان كومه لر ، همك حق يولنى ازله گوجيلر ، برده شمه سز ، مرادلار ينه ايرش لر . تيك اجتهاده بولونماق تيوشلى . كملكم اجتهاده بولسه تلانگان نرسه سنى طابار ، ومقصودينه ده ييتار .

رسولمزنك دعوتى نيهچوك بولغان ؟

ۛ نچى آيت : « **وَإِن تَلُوا الْقُرْآنَ فَأَن تَهْتَدُوا فَمَا يَهْتَدَى لَنَفْسِهِ ، وَمَنْ ضَلَّ قَلْبُهُ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ** »

حاصل معناسى : ايت سين اى محمد قومگه : ريم ميگنا بيوردى ، اوزيمه ايندرلمش كتابن اوقوب سزگه آگلاطورغه ، شوندان صوگ مينم اوقوم صوگنك بر كشي طوغر يلقغه كونلسه ، اول كشي البته اوزن دنيا آخرت سعادتلرينه ايرشدرگان بولوب كونلوى ، اوز فائده سينه بولادر . همك بره وسى قرآننى آگلاغاندان صوگنك آزغنلغنه قالسه ، طوغر يلقنى قبول ايتماسه ، آنك ايهچونده برده بورچولمه ، بارى ايت سين آندى كشي لرگه : مين خلقغه حقلقنى كورسه توب ، آنى قبول اينكانلرگه نعمتلر ، قاروشقانلارغه عنابلار ايله وعان ايتهمك مينم اشم شونك ايله تمام بولادر ديگل ، يعنى مينم اشم حقلقنى (قرآننى) خلقغه آگلاطوغنه ، شوندان صوگ قبول ايتو هم ايتماوارى بنم اشم دگلر . بو آيتنك آچق بلنه در ، رسولمز هيچ كمنيكه ايمانغه كچلهب ، قلچ ايله قورقو طب ، دعوت ايتماوى . اسلام دينن بلگان كشي لر اسلامغه كچلهب كرتولموني البته اوزلر يده توشنر لر ، چونكه ايمان كوكل ايله اوشانو ديمك اوشانو- كوكل باغلاو هر كمنك اوز تله وى ايله بولادر ، اما كچلهو خلقنى منافق ايشوگ گنه سبب بولادر ؛ البته اسلام منافقلىقنى ياراتمى ، شول دليل ايله دينگه كچلهميكه كچلهميكه .

اوتكانگى «قل هه سبيلى» آيتنك رسولز كى دعوت ايتوده بولونماق اوستمزگه تيوشلى ايكانى آچق بيان ايتولگان ايدى ، شوگنا كوره بو آيتنك رسولمز خلقنى

قرآن اوقوب، آنى آڭلاطوب، ايمانغه دعوت ايله بيورولدى، شولاي بولغاچ باشقه مؤمنلرگه ده (خصوصا ورثة الانبياء بولغان علماغه) حاضر زماندا ده قرآن شريفنىڭ معناسنى باشقه دين كشيلىرىنه آڭلاطماق تيوش بولادر. ايمدى حاضرده يريوزنده گى كافرلارنى برگه جيوب قرآن آڭلاطو مكن دگل، بلكى حاضرنده يريوزنده گى كافرلارنى هر تولى قومگه قرآن شريفنى اوز تىللىرىنه ترجمه ايتوب، احكام آيتلىرىنىڭ فلسفه لىرىنى بيان ايله، باصديروب، طاراطماق واجب بولادر. ديما ككه حاضرند بىزگه (مسلمانلار) قرآن شريفنى روس تىلىنه، فرانسوز تىلىنه، نيمسه، يونان وباشقه تىللىرگه ترجمه ايتوب، باصديروب، طاراطماق فرض بولادر، شول اشنى قىلماغاندا بىزنىڭ رسول اللهغه ايپارومز حقيقى بولمايچاق، همده قىامت كوندنه بىيك الوغ جواب آستونه قالاچاقمىز. اوشانداق حاضرگى كافرلارده وما كنامىمىز حتى نبعث رسولا آيتى ايله دليللەنب؛ بىزگه دعوت بولمادى، بىز معذورمىز ديه خلاص طابولارى بىيك قريپىر.

قرآن شريف معارف ايچون ايندرلگان .

قرآن شريف علوم معارفكه قارشو، نادانلىق طرفدارى ديگان سوزنى، قرآندان خبرلىرى بولماغان كىسه لىر چون ايتوب سويله نما كىسه لىردى، شونى باطل ديه اثبات ايچون اوشبو آيت كافىدر:

ه نچى آيت آلر كتاب انزلناه اليك لتخرج الناس من الظلمات الى النور
معناى شريفى: اى محمد، بو قرآن شوندى كتابدىر، بىز آنى سىڭنا ايندردىك،
سپن آنداغى حكمتلارنى بيان ايتوب، خلقنى نادانلىق قارانغولقلارندان
علم معرفت ياقطيلغينه چىقارماقلىق ايچون .

قرآن شريف فرمانى بويونچە اش قىلو مسلمانلارغه نادانلىق قارانغولغىندان
چىغوب، علوم ومعارف ياقطيلغينه كىرگه سبب بولغانلىغى اوشبو آيتىدىن
معلومىر. قرآن شريفنىڭ ايندرىلوى ده نادانلىق واحمقلقلارنى بىتورب علوم

حکمت هم عقل نوری ايله خلقنى نورلاندرو ايچون بولماق ده اوشبو آيتدن اوك معلومدر .

هر كمة نادانلق و احمقلىق صفتلارندان قاچوچان ، علم و معرفت نورينه كوئىل باغلاغوجاندر ، شولاي بولغاچ هر كمة گده قرآن شريف يولى ايله بومك لازمدر .

هر كمة گده اوّل اوزن اصلاح ايتمك لازمدر .

۶ نچى آيت : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ)

معناى شريفى : اي مؤمنلر ، سز اوزگز طوغريلقك بولساگز ، سز گه آزغنلارنك آزغنلقلارى ضرر بيرمس .

يعنى مؤمن بولغان كمسلر ، ايكنك الك ، اوزلرينك حاللرن اسلامه موافق اصلاح قيلماق فرضدر . ايكنك الك بزاوزمزنك هر بر اشمزنى حر كتمزنى قرآنغه موافق اصلاح ايتوب ، صوكره باشقه ملنلر گه اورنهك بولورلق تربيه - لنمك لازمدر . صوكره كافرلرني اسلامغه دعوت ايتار گه ، وقبول ايتماولرى ايچون عيبله رگه ياريدر .

مؤمنلر معاملهلر نده نيندى صفتده بولور غه تيوش ؟

۶ نچى آيت (إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ)

مؤمنلر بربرسى ايله برطوغمه قرنداشلردر ، آلاربرسى برسينه چيت توگللردر .

حديث (مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّدِهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ) .

معناسى : دوستلقده بربرسىنه مرحمتلى بولوچيلىقده مؤمنلر نك اوخشا - شلارى برتن اوخشاشنده در .

يعنى بزتن كېى بربرسىنه برده ضرر ايتوشمى ، بربرسنى ضرردان صاقلاب، هر وقت داده برسینه كيلگان اوڭايسزلقنى اوز لرينه كيلگان كېى كورب يباررگه طور وشماق لازمدر . بزتن نڭ براعضاسى آورطه ايگان، اول تن نڭ بتون بىرى طنچسزلانا همده صرلانادر، بتون تنى اول اعضانڭ سلامتله نوين كنه در . كشى اوزينڭ تنندن هيچ براعضاسنى كيسوگه راضى بولماغانى كېى ايكنچى اوزى كېى مؤمنگه ضرر ايتوگده راضى بولماسقه تيوشلى . حاصل مؤمنك برسوزده ، بركيگاشده برفكرده برفعلده بولودان عبارتدر .

حديث (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ)

معناسى : سزنىڭ بره وكرده مؤمن بولماس اوزى ايچون سويگان نرسه نى قرنداشى ايچونده سويوكلى كورگانچه گسه قدر . يعنى مؤمن كمسه اوزى ايچون بولوين سويگان نرسه نى ايكنچى مؤمنگده آرزو ايتمك هم اوزينه حاصل بولغانده شادلانغانى كېى مؤمن قرنداشينه حاصل بولغانده سويونوچى بولماق كيرهك . حديثده قرنداشلىكسن برطوغان بولو ونسل ياقنلغى مراد توكل بلكى اونكانگى انما المؤمنون اخوة آيتنك بيان ايتولگان قرنداشلىكدر .

حديث : المؤمنون كالبنيان يشد بعضهم بعضا

مؤمنار بنالار كبيلدر ، بنالار نيتاڭ برسى برسنى نف ايتوب جيمه ريلو هم آوب توشودن صاقللى لارايدى ، اوشانداق مؤمنلرده برسى برسنى ضرردان صاقلماق تيوشدر . بر مؤمن ايكنچيسن قولوندان كيلگان ره وشده ضرردان صاقللاو حقنده آيتلرده ده دليللر بار . ضرردان صاقللاو تن قوتى ايله ياردم بييريشوب بولغانى كېى مال ايله بولوشوب ده بولادر ، تله سه تل ، تله سه تن ، تله سه مال ايله تله سه نيچوك معاونه لازم بولسون هر كمان قولوندان كيلگان ره وشده بولوشماق تيوشدر . مونڭ تيوش اينكانلگنه آچق دليل

بايلارنىڭ فقيرلارگە ھەر يىلدە زكات (ماللارنىڭ قىرغىنىنىڭ بىر ئوندىن بىرىنى) بېرىپ بولوشلارنىڭ فرض بولۇپ . ھەمدە صدقە آيتىندە واجب صدقەلارنى بورۇچ ايەلەرىنە وباشقە محتاج صىنفلارغە بېرىپ فرض سانالغان ، بوھكم بىلدەردە ، ھەركىشى كىيىندىن عاجز بولسە ، بورۇچى باشىدىن آشوب اشى طوقطالورلىق بولسە ، بايلار بوھكمىنىڭ بورۇچلارنىڭ تولەپ اشىن تۈزەتۈپ تېۋىشلەنگىنى بىر باينىڭ زكاتى ايەلەنگە بورۇچ بىتارلىك بولماغاندەك كۆپ باي جىۋلوشوب بېرىلەر ياكى بىر باي بولسەدە آلداغى يىللار زكاتىنە ھىسابلاپ بېرىپ بولار بار دە مۇمىنلەر بىرسى بىرسىنە بولوشولازم ايدىكىن بىلدەردە .

حدیث : (مَنْ عَابَ الْمُؤْمِنَ فَقَدْ عَابَ نَفْسَهُ)

معناسى : بىر مۇمىن ايكىنچىسىنى عىبلەسە ، بىر عىبەن اظهار ايتسە ، بوھكمىنى اوزىن عىبلەگان اوزى عىبەن بىلدەرگان كېيى بولور .
مۇمىنلەر بىر تىن كېيىدەر ، ايمان اول تىن نىڭ جانىدەر . بىر مۇمىن نىڭ (العیاذ باللہ) ايمانندان آيورولوغى سەبب بولغان كەمسە ، اوزىنىڭ جانىن آلغان ، اوزىن اوزى اول تىرگان كېيى بولور .

حدیث : (الْمُسْلِمُ وَمَرْأَةُ الْمُسْلِمِ)

معناسى : مسلم مسلمنىڭ كوزگوسىدەر . بىر مسلم ايكىنچىسى ايجون قارشوسىدە بولغان كوزگوكېيى ھەر بىر صىفتنى كورسەتۈپ تورور . مۇنڭ معناسى : مسلم ايبەھشى بولغان مسلمنى قاراپ آنىڭ ھالىن كورردە آنار دە بولغان صىفتلارنى اوزىدە بولغان صىفتلارغە چاغشدرۈپ قارار .
اگر دە آنار دە بولغان صىفتلار اسلامچە بولسە الېئە قراغۇچى كەمسە اوزىنە شول صىفتلارنى اورنىدەك ايتۈپ آلور . ھەمدە ايبەھشىنىڭ كىلوشسىز مۇسۇلمانلىككە ياراقسىز اشلرن سوزلرن ، كوزگوكېيى ، ايبەھشىنە كورسەتۈر .

حدیث : (الْكَلِمَةُ الْحَكِيمَةُ ضَالَةٌ الْمُؤْمِنِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا اخذها)

معناسى : حكمتلى سوز مۇمن كىشىنىڭ يوغالطقان نرسەسىدەر، شوڭا كورە مۇمن كىشى آنى قايەن طابىسە. شوندىن آلور. يعنى علم ومعارف سوزى ، دنيا يا آخرتكە فائىلى سوز، مۇمن كىسەنىڭ يوغالطقان نرسەسىدەر. مثلاً يوغالطقان آلطونىدەر. ايندى برەو اوزىنىڭ يوغالغان آلطونون نىندى اورونىدە وكم قولونداغىنە طابماسون البتە شادلانوب ، حتى طابوب بىروچىلرگە تشكر ايتوب آلور، شونىڭ كىي رسولمز اينەدر: مۇمن كىسەگە كىمگنە بولسون حكمت سوزى ايتسە ، مۇمن كىشى آنى قبول ايتىمك تىوش ، ايتوچىسى كچوك يافقىر يا اوصال كىشى دىوب آنىڭ حكمت سوزن طىكلاودان كىرى طورماسون ، حكمت سوزنى آلطونى كىي بلسون !

حضرت على ايتكان : (اُنْظُرْ اِلَى مَا قَالَا وَلَا تَنْظُرْ اِلَى مَنْ قَالَا)

اى سوز طىكلاغۇچى كىسە ، سىن بىر سوزنى ايشتىساڭ ، اول سوزنى طىكلاودە وقبول ايتودە واول سوزنىڭ فائىلى وضررلى اىكانن بلودە ايتوچى كىشىنە قاراما ، بلىكى شول سوزنىڭ اوزن قارا ! ايندى ايتكان سوزى ياراقلى اىكان ايتوچىسى كم بولسەدە بولسون آڭباقمە بلىكە تشكر ايتوب سوزن آلە كىت !

نتىجە : مۇمن بولغان كىسەلر علوم ، معارف و حكمت سوزلرن اوگرەنودە ، بلويولنى ، هنر وكىسە ، حاصل دنيا يا آخرتلرى اىچون فائىلى نرسەلرنى اوزلرىنە حاصل ايتودە ، فائىلى ايله ضررلىلرن آىرودە ، قوللارندان كىلگان روشك اجتهاد ايتسونلر ، قايەن كورسەلردە آلسونلار ، اوگرەنسونلر بلسونلر . سوزنى ايتوچىسىنە قاراب يورتمەسنلر ، بلىكى ايتوچىنىڭ كم اىكانن صناونى تلەسەلردە سوزلرىنە قاراسونلار !

بىزنىڭ طوغانلارمىز كىي سوزنىڭ سوزلىگىنە قولاق سالماي ، ايتوچىسى اوزلرىنە اوخشاغان كىسە بولغانى ، بىزنىگە ياراماغان ، قرانغە مخالف سوزلرنە قبول ايتوب ، كىشى آلارچە بولماغاندە سوزى آيت وحمىث بولساده قبول ايتمىلر . توبە لازم ، بو صفت بىزنى آرطقە قالدىر !

مسلمانلار ایچون نیندی یولغە ایهر و تیوش ؟

عبدالله شاگردنڭ، استادی احمد دن صورغان، سو اللری بو اورنغە موافق
ولغانغە برسینڭ سو اللرن ایکنچیسینڭ جوابلرن مونە یازونی موافق طابدم .

عبدالله افندیڭ سو اللری :

عبدالله افندی کوب فن تمام ایتوب ختم کتب امتحانن بیرگاندن صوڭ
الوغ جمعیتک استادی احمد که اوشبو سو اللرنی عرض ایتدی :
استادم ، مین سرنڭ تربیه گزده کوب تورلی فنلر اوقوب ، کوب معلوماتلی
بولدم . لکن مین حق مؤمن و مسلم من . نیتیم هر وقتکە مؤمنلک و مسلملک
بولونک بولونماق و شول یولده یورمکدر .

مین حق بولغان اسلام یولونک ثابت بولوب هیچ بر اشک آندان
آیورلماوم ایچون نی اشلیم ؟ برایشانغە قول بییرب ، اوزنڭ هر بر اشمنی ،
جانمنی ، تمننی حتی ایمانمنی آڭا طابشروب ، جووچی آلدنداغی میت
کبی ، ایشان قول آستونکە مرید بولیممی ؟

یاکه قولومک بولغان ، تورلی مصنف و تورلی مذهب عالمرلی طرفندن
توزلمش ، اعتقاد وفقه کتابلارن قاراب ، برسی برسینه کیری طور اطورغان
مسائل اعتقادیه لرنڭ اوڭنک ضولنسک راست بلوب ، اوطنی اسپه صوقده
دیگان کبی بروقتکە برتورلی ایکنچیسینده ایکنچی تورلی اعتقاده
بولیممی ؟ یاکه شول اختلافلی سوزلر آراسندان برسی - اوزنڭ کوڭلم
تله گان یولنی ضایلاب آلوب ، شول یاقغە آوشیممی ؟ اگر شولای قیلسام ،
اوزم صایلاغان یولغە قارشو بولغان سوز ایهلری عالمر و مذهب
باشلاری حقنک «آلار بلماگان آلارنڭ مذهبلری خطامینم مذهبم حق آلار صاطاشقان
مین حقلقنی طابقان» دیممی ؟ اگر بولای ایتسام مینکینه باشقه یولنی صایلاب آلغان
کشیلرده مینم یولومنی شولای ایتورگه کیرهک بولادر . شولای ایتوب ، بزباشقه
ایده شلرم ایله ، بتونله ایکنچی دین کشیلری کبی بربرمزنی تکفیر

ایتوشوب، هر وقتکه اختلاف و افتراقه بولوب، نمره سز بر عمر ایتمک لازم بولور.

آرپادان پشیرلگان ایسرتکیچ (صرا) حلال، بسم الله سز صویولغان حیوان ایتی حرام دییمه، یا که آرپادان پشیرلگان بولسون کیره ک نرسه دن بولسون هر ایسرتکیچ حرام، اما بسمله سز صویولغان حیوان ایتی آشای درست دییمه؟ اولگسنی ایتسام امام اعظم منهنده بولامن، ایکه چسنی ایتسام امام شافعی منهنده بولامن. اما قایوسنده بولسامده الله تعالی نلک کلامینه مخالفت ایتکان بولمامی؟ ایندی استاذ شریفم سز میکانی بیوراسزلار؟ شولاردان برسینه ایهررگه می ایهرگانده قایوسینه...؟ دیه ع. طوقطالیدی.

احمد مدرس نلک جوابی

ایندی کوزنورم، مین سزگه تفسیر حدیث او قوطلم، دین نلک اصلی بولغان بو ایکی فنسین آز بولساده سزنی خبردار قیلیم؛ شوگا کوره مین سزگه جوابمده اوشبو سوزلرنی ایتورگه جمهورمن:

حدیث «ترکت فیکم شیئین ما اذا تمسکتهم بهما لن تضلوا ابدا کتاب الله وسنة رسوله» معنای شریفی: ای امتم، مین سز نلک آرا کرده ایکی نرسه قالدرم، سز شول ایکی نرسه گه یابشوب اش قیلغانلر مدتده هیچ آداشما سز، حقائقدان یازما سز، اول نرسه لرنلک برسی الله نلک کتابی (قرآن) در ایکه چیسسی الله نلک رسولینلک سوزلری (حدیثلر) در:

منه همد الله افندی، سزگه امام و منهد باشیمه قرآن ایله حدیث شریفلر ایکانن اوشبو حدیثی ایله رسولمز بیان ایتمشدر. ایمدی سز نلک اعتقادده هم عملده منهنلر قرآن ایله حدیث شریفلر بولسونلار! حدیثلرگه ایهرساک، حدیث شریفلر و قرآن شریفده هدایت الله تعالی دن بولوی کورینه در، کشی طوغری یولده بولونی تلاسه، قرآن و حدیث شریفلرگه گنه ایارسون، باشقه هیچ نرسه گه و هیچ کمهگه ایار و لازم دگل. نیتاک

۷ نَجِي آيْت: (اِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ اَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ)

بِنه آيْت: (وَمَا عَلَيَّ رِسُوْلًا اِلَّا الْبَلَاغُ)

اَوَّلَ كَسْبِيْنِكُمْ مَعْنَا سِي: اى محمد سىن اوزۇنۇڭ ھدايتىن (كونولون) سويگان كىشكىنى طوغرىلىقغە كوندرە آلماز سون، اگرده اول كىشى اوزى تىلامسە، اما اللە تعالى طوغرىلىقغە كوندر وىنى تىلەگان كىشىنى، البتە طوغرىلىقغە كوندرز. آگا بولاسز، اگرده باشقالارنى ھدايتكە كوندر وىنى لردن برەنۇڭ اختيارىنە بولسە ايدى، رسولزده البتە شول ھىقت طابولغان بولور ايدى، رسولزگە بىرلمگان قىدرت باشقالارغە بىرلموى بىدېھى.

ينەدە ھدايتكە كونلو البتە كىشىنۇڭ اوزا اختيارى ايله بولورغە تىوش، چونكە ايمان كوئل باغلاب اوشانو ديگان سوز، بر نرسەگە كوئل باغلاوايچون، البتە شول كىشى آنى اوزى تىلامك لازم. كىشىنى كچلەب بر نرسەگەدە اوشاندر بولمىدەر. بارى كىشىگە بر نرسەنۇڭ ھىقتىن بيان ايتوب آڭلاطوداغىنە اثر بار. شونى آڭلاطقاندىن سوڭ، اول نرسەگە كوئلى توشسە، البتە اوشانور. لىكن كىشى طرفىدىن ان كىلگان نرسە فقط تگى ھادى نۇڭ ھىقتىنى بيانىغىنە. اسلامغە كرو دەدە ھادىلىق و شىخلىق شويلى ھىقتىنى بياندىن عبارتدر.

يعنى قرآن اوگرە توچى معلم و مدرسەر - دىن شىخلىرى بولورلار.

ايكنچى آيْت - مَعْنَا سِي: اللّٰه تَعَالَى اَيْتەدەر: بىز نۇڭ رسولز نۇڭ اوستىنە تىوش بولغان اش، آنۇڭ اوزىنۇڭ قومىنە اللە نۇڭ ھىقتىن آچق آڭلاطوب ھم آنلارغە ھىقتىنى ايرشدر و يگنەدەر.

دين نىدىن عبارت

حَدِيثُ «الدِّينُ النَّصِيحَةُ»

مَعْنَا سِي شَرِيْفِي: دىن بارى نصىحتكەدەر، باشقە نرسە توگلدەر.

يعنى دىن دىمك: اللّٰه تَعَالَى نۇڭ ھىقتىن آنۇڭ رسوللرىنۇڭ، اوشاندىن رسوللرنۇڭ

۲ (تعليمات قرآنيہ)

وارثلری اولان عالمرنڭ خلقنی ياخشيلقغه، آلارغه دنيا آخرت فائدهلی بولغان اشلرگه، اندهب وعظ ايتولریدر.

همده بنده لرگه ضررلی بولغان نرسه لردن آلارنی طیوغه هم فائدهلی و ضررلی نرسه لرنی بیان ایتوگه دین (نصیحت) دیوله در...

قرآن شریف هر نرسه نی بلوچی الله تعالی نڭ کلامی بولغانغه، آنه اغی (مأمورات) فرمانلار بنده لر ایچون فائدهلی هم آنه طیولغان نرسه لر، (منهیات) بنده لر ایچون ضررلی بولورلار، حق سبحانه و تعالی بنده لرینی فائدهلی نرسه لردن طیواحتمالی بولماغانی کبی، آنسلار ایچون ضررلی بولغان نرسه لر ایله آلارغه بیورو احتمالیده یوقدر.

دین مبین اسلام، اوزینڭ احکامینڭ گوزهللگی ایله هر بر عقل ایه سی قاشنده راست ایکانی معلوم بولوب، هر کمگه ده اوزینی قبول ایتوگه مجبور ایته در. بوسوز راست برسوز در، مونی اثبات ایچون ایللی یلکان بیرلی مداومت ایخوچی مسلملرنی آزدرو جمعیتی نڭ خدمتن تیکشرو کفایه ایته در. اول جمعیت نیچه کسه فی مرتد ایته آلمان؟ آلار کملر، نیندی صفتداغی کشیلر؟ شولقدر الوغ روسیه ده نیچه میلیونلار چغوش طوطوچی آزدرو جمعیتی یلغه اون کشی کوب بولسه بکرمی کشی فی مرتد ایتوگه گنه موفق بولا آلسه، بولا آلور!

لکن آلا- نیندی کشیلر؟ ایڭ الڭ آلا اسلامنڭ فی ایکاننڭ بلمگان، غلبت درجه ده نادان، قارا خلق، یاشده نوڭ باشقه دین کشی لری آراسنده یاشاب، هیون یوزق خلقلار ایله خلقلانغان برکمه بولالار. اوستینه فی طابدی شونی ایسرتکچ که بیروب، کونن تونن اچو قصندن بولوچان بولادر، شوندی کشیلر طویغاچه خمر اچو برابرینه دینلرن (یعنی آتالارینڭ دینلرن) صاطه لار. درست آندی کشیلر اسلام نڭ فی ایکانن بلمگانلری کبی نصرانیت نینن عبارت ایکانن بلمیلر، بلمیلرده بلورگه ده طور و شمیلار دین ایله اشلریک یوق بولادر!

قای برسی قزغه خاطنغه یا که الوغ دولتلرگه آلدانوب اسلامنی طاشلیدر،

لكن موندى كشيلىر آراسىدا علم ايه سى بولماغانى كىي آيف كشيده بولىدور.
توفىقلى، خلقلى، آيف و دولت ايه سندن بولغان برگنه عقل ايه سيد اسلامنى
طاشلاغانى يوق. هم بولاچاقده توگل . اما اسلامغه كروچى نصرانيت كشيلىرى
آراسىدا ايسرتكچ اچوكىي يامان صفت ايه لارندن بولغان هيچ كنده يوق .
بلكى اسلامغه كروچى نصرانى آيف، عقللى، صاف طبيعتلى، آق كوگلىلى
كشى بولادور. يامان ايكان اسلامگه كرو ايله توبه قىلادور. كورگز، بوقوياش
كبي، حقلغنى!

ايندى بىزنىڭ ياشلرمز، قوياش ياقطيسىندا كچك لامپا ياندىرب يورگوچى
كشى كبي، قرآن شريف يولى باروندا، اوزلرينىڭ يارم يارطى عقللىرى
ايله يورمك بولالار. اوزلرينىڭ عقللىرى توشنماگان حكملرنى آلفه آلدى
اويونچق ايتوب يوريلىر . . .

(ثبات، صلابت عدم تقلد)

بىز = قرآن يولى ايله اوز فكرمز ايله يوررگه تىوش!

حدیث: لا تستضيؤا بنار اهل الشرك

اى اتمم، سىز، مسلمان بولماغانلارنىڭ (*) نارى ايله ياقطيلانونى. استه-
مه گز، يعنى مسلمان بولماغان كشيلىرنىڭ فكر و تدبىرلىرى ايله يورمه گز، آلاز
كورسه تكان يولغە اوزگز محاكمه ايتىمىگنه اوشانوب كرمه گز!
يعنى اى اتمم، سىز اوزگزنىڭ اشكزنى اداره ده اهل شرك فكرينه
و آلارنىڭ تدبىرلىرىنه ايارمه گز!

مؤمنلر اوزاشلرن هر وقتدا ده قوللارنده بولغان قرآن شريفكه موافق
ايتوب اداره ايتسونلر. اوزلرينه قىيامتكه قدر دشمان، قرآن شريفنى
نيچوكه يريوزندن يوغالطوايچون طور وشقان، اهل شرك و نصاراغه اشلرىنى
طابشرماسونلار. هراشده اوز آرا جيولوشوب، مشاوره و مصالحه ايتوشوب، اش
قىلوچى بولسونلار!

نار اوطا معنا سنده بولغانى كىي تدبير (فكر) معنا سنده ده كيله دره.

« جمعیت، مشاوره، مصلحت و مصالحه »

اختلاف وقتندہ مؤمن و مسلمین فی قیلسونلار؟

حدیث « ان امتی لا تجتمع علی الضلالة، فاذا رأیتم اختلافًا، فعلیکم بالسواد الأعظم »

معناسی : مینم اتم آز غنلقغه او یوشماسلار، آلازلنک جیولوشلارندہ یامان وقباحت اشلر وسوزلر اشلہ نمس وسویله نمس، قاپچان امت آراسنک جیولوش وقتلارنک تورلی سوز سویله نسه یعنی بر اش طوغر و سنک فکری تورلیچہ بولسه، شول وقتندہ سزلرگه تیوش بولسون، الوغ بولغان یولغه ایارملک

یعنی امت آراسنک بر مسالده اختلاف طوغسه، اول مساله حقنک امت جیولوشوب، جمعیتلرندک شول مسالہنی، فائلی وموافق یاغن تیکشرب، قرآنغه موافقلغن تشنگاچ، قرار بیرمک تیوش بولادر. بو حدیثک ظاہر بولدی: مسلمین آراسنک بر مسالده اختلاف چقسہ، اول مسالہنی تفتیش ایچون مسلمین جیولوشوب، بر یاقغه قرار بیررگه تیوش ایکانی .

ینده بو حدیث بلکہ در، مسلمین هر بر اشلرن اولرینک باروش «م کون کورشلرن جمعیتلرده سویله شب، هر وقتک ضرورتلرن جیولوشلارده محاکمه قیلوشسونلر، شونکی جمعیتلرده بر مسالہ طوغر و سنک شونک اغی مسلمین تورلیسی تورلی سوز سویله برفکرگه او یوشه آلماسلار، شول تقدیرده مسالہنی الوغ یولغه قاراب یعنی فائک ضررلارن تیکشرب فائک لیرک یاغینه فتوی وقرار بیرلسون!

آیت شریفه لر : مؤمنلر ایچون نیندی اشلر فائده لی ؟

۸نجی آیت. «یا ایہا الذین آمنوا هل ادلکم علی تجارة تنجیکم من عذاب الیم تؤمنون بالله ورسوله وتجاهدون فی سبیل الله باموالکم

وَأَنْفُسَكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ يُغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ وَأُخْرَى يُحِبُّونَهَا نَصْرَ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحَ قَرِيبٍ وَبَشْرَ الْمُؤْمِنِينَ»

مفهومیڭڭ حاصلی : ای ایمانلی بندهلرم ، مین سزگه اوزگزنی دنیا آخرت سعادتلی قیلوب ، عذاب وجفالاردان خلاص ایته طورغان یولنی کورساتیممی ، اول یول ایله یورسهگز ، مین ایتکان روشک اش قیلساگز ، اللهگز گناهلارگزنی یارلقار ، هم ده سزنی اعلی جنتلرگه کرتور عدن جنتلرنک بولغان سرایلارده طوتار . ای بندهلرم ، سز ، بو اینکان درجه لرگه ایرهونی تلاسهگز مینم کورساتکان یولوم ایله یورگز اول یول شولدر : ایلک اللک الله تعالی گه همده آنک رسولینه ایمان اینوگز ، همک الله تعالی نک یولونده ، الله تعالی نک حکملرن اورنونه کیتوروده ماللارگز وتنلرگز ایله طروشگز ، بو اشلر سزنگ ایچون دنیا آخرت سعادتکزه سبب بولغان اشلدر ، یاخشیلاب اویلاب قاراساگز بلورسز !

هچنی آیت : «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ»

ای مؤمنلر ، سز ، هر وقتک الله تعالی نک بولوشچیلاری بولوگز یعنی الله تعالی نک قرآنینک حکملرن اوستکه چغاروب ، اسلام دیننی بتون یر یوزینه طاراطوده ، قولوگزدان کیلگان ره وشک ، طروشوگز یعنی قرآن شریفنک معنالن توری ملت خلقی تللرینه ترجمه وتفسیر ایتوب ، باصدروب ، طاراتدرو و طاراتولازمدر . الله نک بولوشچیلارن ان بولوهر کمگه ده تیوشدر . لکن هر کمئکله حالینه قاراب ، قولند ان کیلگانچه بولوشوی تیوشدر مثلا بره و فقیر کشی ایکان مونک بولوشوی البته مال ایله توگل بلکه علمی بولسه علمی ایله تن قوتی بولسه حاجت او-

رونلارده قوت ايله بولوشورلار. مثلا اوللارده فقير كشيلىر مسجدلرنىڭ اوطونلارن
 كيسو همەك بنالارن چيسطار طوكبى اشلرده بولوشو ايله بولادر. ماللى كشيلىر مسجد
 ومدرسه ومكتبلر ينه مالى ايله ياردم ايتنو. علم اهللىرى علملرن اوگره تومعلملك
 ايله ياردم ايتنو كيبى. حاصلى: عالملىر علملىرى ايله كچىلىر كچلىرى ايله ياردم ايتنار.

۱۰ نچى آيت (وَآتِلْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ
 وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا)

معناى حاصللى: اى محمد، سىن اوزيڭه وحى ايتولمىش، رىڭنىڭ كىتابىدىن
 بولغان آيتلرنى اوقوغل! قرآنده بولغان حكملرنى قومىڭه آڭلا طقل، آلارده
 شول آڭلاغان حكملرى ايله اش قىلسونلار!

اول يولدىن بىرده آوشماسونلار، بىلكى اول حكملرنى عمر بويلا رىچه
 قىلورغه كوڭل باغلاب، قرآنده بيان ايتولمىش نرسه لردن هر بىرسىنىڭ بولاچاق
 هم بولغانلارى شول حالده بيان قىلنغانچه بىرده اوزگارىمى طور اچاق ديه اعتقاد
 ايتسونلار! چونكه رىڭنىڭ قرآن شريفده بيان ايتكان حكملرى هيچك اوزگار-
 تولمىش هيچ كىمده آنى اوزگارته آلماس همەك رىڭنىڭ قرآننىڭن وحكملرنىڭن
 باشقه صيون اچاق اورون يوقىد. ايمى بىز (مؤمنلر) هر بىرمزده بىرسوزده
 بىر فكرده بولورغه تيوش چونكه هر بىرمزنىڭ يابوشقان يولومىز قرآن يولى،
 طوطقان حكمزده آنىڭ حكمدىر.

۱۱ نچى آيت: (وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلَ، وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا
 وَنَذِيرًا وَقُرْآنًا فَرقنَاهُ لَتَقْرَاهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكَّةَ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا)

معناى شريفى: بىز اول قرآننى حلقف ايله اينىردىك، همەك حلقف ايله
 ايندى اول قرآن، اى محمد، بىز سىنىڭ بىنەلرنىڭ قرآنغه اشانغانلار ينه سعا-
 دىتلر ايله سوينچ بىروچى قىلىق، اما الله تعالىنىڭ حكملرن طوطماغانلارنى
 الله تعالىنىڭ عىابللىرى ايله قورقۇچى قىلۇب يباردىك، همەك بىز اول قرآننى

آیوروب، آیوروب، ایندر دك دخی آندهر نرسه ننگ حكمنی بیان ایتدك. سین
 آنی اوزاق وقت آدمیلرگه او قوماقك ایچون، همه بز اول قرآنی آزلاب
 آزلاب ایندر دك اوگره توگه همه اوگره توگه جینگل بولسون ایچون .
 بو آیتدن بلنه در قرآن شریفنگ حكملرین خلقغه تمام آگلاطوب
 بلدرو ایچون اوزون وقت ضرور بولماقغی، مونسى بر، ینه ده بلنه در هر بر علمی
 بولغان مؤمن و مسلم كشیلرگه نادان خلقغه همه مسلم بولماغانلارغه قرآن
 شریفنی اوگره تو واجب ایكانلگی، چونكه قل هغه سبیلی آیتنه اوتد كینه
 كوره دینگه دعوت بولونده رسولمزگه بولغان فرمانلار باشقه مؤمنلرگه ده فرمان
 بولوب توشه لر. شولای بولغاچ بو آیتنه كورسه تلنگان طریق ایله اش قیلو
 بزگه ده تیوش بولادر.

بلمگانلر نیچوك بلورلر؟

آیت : (فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ)

معنای شریفی : ای مؤمنلر، اگرده بر نرسه نی بلمس بولساگز اول
 نرسه نی علم اهللرندن صور اگز، اهل ذكركه (تورات ، زبور، انجیل ایله
 عمل ایتوچی) اهل کتابلارده كره در بو آیتدن بلنه در مسلملر اوزلرینك بلمگان
 اشلرن و بلمگان حكملرن بلمگانلردن صورامقاق واجب ایكانلگی اول بلوچی
 تلهسه كم بولسون الكلمة الحسمة حدینده بیان ایتولد كچه بلوچیدن اوگره نو
 تیوش! ایندی مسلملر آراسندك آی باشی قایچان ایكانن بلوچی كشی یوق
 ایكان، كوروده ممكن توگل ایكان، مثلا، البته مسلملرگه آنی بلمگان كشین صور اباق
 تیوش بولادر، اول بلوچی تلهسه قایسی دین اهلندن بولسون اما باری بلسونگنه .
 رمضان باشی، شوال باشی، ذوالحجه باشی كبی عبادت وقتلارن طابو ایچون
 مسلمانلرنگ اوز آرارنك آی حالن بلوچی بولسا، البته بلوچیلردن صور او واجب
 بولور. صورارغه كشی طابولوبك مسلملر صورامغانلق آرقاسندك بلمی اش
 قیلسه لار البته گناهلی بولورلار. حتی صوراشمی بلمی اش قیلالار ایكان، گرچه

طوغرى كيتورسه لردە گناھكار بولورلار. مثلاً علما مزنلڭ كئابلرنە مذكوردر :
 بر كشي ياپانە بولوب قبلە ياغن اوزى توشنماسە بلىگان كشي بولسە آناردان
 صورار، صورارغە كشي بولماسە اوزلگنەن ازلەنر : كوڭلى قاي ياقغە حكم
 ايتسە شول ياقغە قاراب او قور سوڭنەن اول ياقغە بولماغانلغى بلىنسە دە نمازن
 قايتاروتىوش بولماس هم گناھلى دە بولماس اما ازلەنمى صوراشمى اوقوب
 طوغرى كيتورسە دە گناھلى بولور طوغرى كيلماسە قايتار اوقور . هر كمگە دە
 بلورگە تىوشلى در بلمگاننى صوراو واجب !

ايندى بزنگ آراز دە حاضرندە تورلەين تورلى ياڭا مسالەلر چغوب
 طورادر . اول مسالەلر حقنە عوام مسلملر تورليچە سوزلر سويليلر «بواش
 الكە بولماغان، يابايلار موندى اشلرنى قيلماغان» ديوب هر بر ياڭالغىنى
 حرام و ياراقسز ديه حكم ايتەلر، اما بو آيتكە قاراغانە بزنگ عوامغە تىوش
 بولادر موندى اشلر حقنە فتوانى علمادن صورارغە ، علمادە اگر تورلى
 سوزگە كيتوب تورليسى تورليچە فتوى بىرسەلر ، لاتجتمە امتى حديثنە بيان
 ايتولك كچە اش قيلسونلار يعنى علمابرگە جيولوشوب شول مسالەلرنلڭ مسلملرگە
 فائەلى ياغن طابوب قرار ياصاسونلار .

فتوى اشى .

دنياميداننە تورلەين تورلى ياڭا اشلر چغوب طورادر . اول مسالەلر
 حقنە خلقنە تورلەين تورلى سوز سويلەب طورالار . بر مسالە اون بش يىگرمى
 يلغە طار طولادر . هميشە ازلميدر . اماموندى معناسزلك اسلام كىبى ظاھر
 و صريح دين ايچون معقول اش توڭلەر، بلكى ياراقسز بر اشدر، موندان
 خلاص بولوايچون مسلملر علماء آراسنەن مقتيلر صايلاب قويماق و فتوى
 جمعيتى توزمك تىوش بولادر .

آیت: (وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ)

معنای شریفی: ای بنده لرم، سز ننگ آراگزندان بر طائفه بولسون، یعنی بیلگوله نگان بر جماعت بولسون، آرا آدمیلرنی ایزگولسکه دعوت ایتارلر، (یعنی حق یولغه انارلر) همه معروف ایله بیورورلار، منکر دن طیارلار، موندی صفتداغی طائفه مقصودلارینه ایرشه چکلردر.

یعنی الله تعالی بزرگه (مؤمنلرگه) بیورادر: سز اوز آراگزندان بر فرقه نی بیلگوله ننگ، آرا خلقنی حق دینگه انه وایله مشغول بولورلار، یعنی مؤمن بولماغانلار نی تیوش ره روشد اسلامغه انارلر، مسلمان بولغانلار نی ایزگو اشلرگه دیملرلر، یامان اشلر دن طیارلار. منه الله تعالی مؤمنلرگه بیورادر اوز آرازلاندان شول اوچ اشنی باشقارو ایچون ضرور قدر کشی صایلاب قویارغا، الله تعالی ننگ بوفرمانی هم آنی اشلاو فرض بولادر بس بزرگه شونسی کشیلرنی تعیین ایتو واجب بولور. آنگ بولورغه تیوش، الله تعالی قرآن شریفه نمازنی اقامت ایتوگز، زکات بیورگز، روزه طوطوگز، ایمان کیتورگز!! دیه فرمان ایتکان، بوفرمانلار شول عبادتلرنی واول عمللرنی مؤمنلرننگ اوستلرینه واجب (فرض) ایتکانلر. الله تعالی ننگ قرآنداغی شونسی امرلری آراسنده «ولتکن» امریه بار، قایوسی مؤمنلرگه اوز آرازلاندان بر فرقه نی دینگه دعوت ایچون امریالمعروف هم نهی عن المنکر ایچون تعیین ایتوگه بیورادر، بس بوفرقه نی نمازکی مؤمنلر اوستینه بولدر و لازم و فرض بولادر.

«الْفِرْقَةُ الدَّاعِيَةُ الْأَمْرَةَ النَّاهِيَةَ» اسمنده اسلام ملتسی آراسنده بولونوی و بولورولوی تیوش فرقه لر کیرهک! موندی فرقه ننگ بتون بیروز مسلمانلاری ایچون برگنه اوروند بولوی البته یارامیدر. بلکه اسلام دیننده بولغان هر برملت (عرب، ترک، تاتار و صراط کبیلر) صایون موندی فرقه آیوروم بر اداره ده بولونورغه تیوش!

مثلا تاتار ملتى ايچون بولغان فرقة داعيه نىڭ برباش اداره سى بولوب ،
مسلمانلار دان آنىڭ فائده سىنه آنچه ده جىولور ، باير اقلار خصوصى صدقه لار ده
بىررلر ، اولگانده وهىتيلر ايتوب كوب كوب سرمايه لار ، آنچه وبنالار ، باقچه
وييرلر قالدر رلار ...

بوفرقه يريوزنده گى مملكتلر دن هر برسندده بولونور ، اول مملكتده
مسلمانلر بولسون كيره ك بولماسون . چونكه دينگه دعوت مسلمانلار ايجوندر .
اما امر ايله نهى مسلمانلر گه خاص بولساده ، داعيه فرقه سى آمره ناهيه ايله بربولوب
آمره ناهيه باشقه بولماو تيوش كوريله در . ش . ح .

حاصلى بر اداره ك بولادر . درست بزنىڭ باش روحانى اداره مزبار ، فقط
شول روحانى جمعيت اداره سنك برشعبه آچوب آنك فتوى ايجون مفتيلر بىلگور .
له مك تيوش بولادر ، مساله بو شول مفتيلر گه عرض ايتولور ، اول مفتيلر
علماء جمعيتنه مراجعت ايتوب علماء دن فتوى صورار تورلى طرفدان كىلگان
فتوانى تىكشرب مسلمانلر ايجون فائده لى قرآن حديتكه موافق طرفن آلورده ،
قرار يا صاب اعلان ايتار ، بومفتيلكنىڭ باش اداره سى اوفاده يا قزانده
بولساده ، مونىڭ اوياز صايون برشعبه سى بولور . لازم وقتلارده اوياز علماء سى
اويازده گى شعبه گه جىولوب فتوى توزلارده آنى غوبيرنه صايون بولغان
شعبه لر گه يبار رلر ، غوبيرنه شعبه سنده اويازدان صايلاب يبار لگان برور
عالم جىولوشوب فتواغه قرار يا صاب باش اداره گه يبار رلر . لازم بولغانده
باش اداره غوبيرنه صايون برور علماء نى صايلاطوب اداره گه دعوت ايتارده ،
آنده اش قىلور . واقعا غوبيرنه صايون برعالم باش اداره ده مفتى لك ايتمك
تيوش چونكه بر غوبيرنه ده گى خلق ايكنچى سنك گىگه باشقه عادت و عرفلر يه تورلى
بولوچاندر .

« فرقة داعية امره ناهيه »

بو اداره نىڭ رئيسى بولغان كىمسه علوم دىنييه نى (تفسىر حدىتىنى) مكمىل بىلگان بولسۇن شۇنىڭ اوستىنە تورات ايله انجىلىنى حاضرگى تىللىرىدە آكلار اىچۇن لازم بولغان تىل و فىللىرى نى بىلسۇن . ايندى بو اداره دە بىريوزنىك بولغان خلقنىڭ ھىر بىرسى اىچۇنە مقصودنى آكلاطورلىق تىللىرىن بىلگان اعضاءر آصرالور . مونىڭ اىچۇن ھىر خلقنىڭ اوزىنە خاص تىللىرىن بىلو لازم بولماس بىلكى كۇبىسى اىچۇن ، عام بولغان تىل آرقىلى « مثلا فرانسوزچە ايله » اش باشقارو ممكىن بولادر . يا كە قرآن شىرىفىنى روسچەغە ترجمە ايتىككەن صونىڭ روسچە دە ماھر بولغان فرانسوزدان يا كە فرانسوزچاغە ماھر روسدىن فرانسوز تىلىنە ترجمە ايتىدىرىلور . باشقە تىللىرگە دە شول طرىقە ترجمە ايتوچىلر طابوب بولادر . بو اداره دە اعضا بولغانلار البتە دىن علمىنە ماھر ھىسن خلق صاحىبى صراط مستقىمە بولغان كىمسە لىر بولاچاق . بو اداره گە خىر خواھلىق اعضاسى بولو اىچۇن علمە شرط ايتولمىس . بىلكى يىللىق بىر نچە صوم تولەوگنە كىرەك بولور . يىنە اعضا بولو ايرىك و خاطونلىقغە دە مختص بولماس ؛ اداره نىڭ اوزىنە خاص جىرىدە وژورنال كىبى رسالە لرى بولور . بو فرقىنى تشكىل و اداره سنى تاسسىس نظام و قانون طرفىندان تاكىد و رخصت ايله بولمىلىدىر . بو اداره سياستكە قاطوشماس . بىلكى اوزىنە خاص روحانى خىمىتىلر ايله گنە شغىللەنر . بىر ملىت ايله اىكنچىسى آراسىدە دشمانلىق توشروككى اشلىرى اداره بىردە قوللانماس بىلكى شىرىعت اسلامىيە گە موافق حركت و معاملە ايتار يعنى ھىر بىر آدمى اللە نىڭ بىناسى كىرەك قايدىنە و قايمىلىنىدە بولماسون انساندر آننىڭ مال قانى حرامدىر . ھىر كىمنىڭ عملى اوزى اىچۇن ، كىشى گناھىنە كىشى جزا كورمىس ، كىشىنىڭ كىشىلىگى اىچۇن دوست بولورغە تىوش ، آننىڭ عملى تلەسە نىندى بولسۇن آنسىنە

بزنڭ قاطوش يوق ديكان كبي عمومي انسانيت اسمينه دوستلڭ ايتوني تلقين ايتار .

نماز جقنداغى آيتلر :

۱۳ نچى آيت (وَاقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا)

معناسى : اى بنده لرم ، سز نمازنى اقامت ايتوڭز راستلڭ اوزه نماز مؤمنلر اوستنده وقتلارى بيلگوله نمش فرض بولدى .

بو آيتده هم باشقه لارنداده اقيموا كىلگان ، اقامت = بر نرسه نى بيك گوزه لچه كىمىنېغى ايتوب اوتهمك . اقامت لفظى بلنره در ، نماز اوقوالوغ بر اش اشله و ايكانى .

بو آيتده نمازنىڭ فرضلڭى ، هم آنى اوتەونڭ قىيونلڭى بيان ايتولدى .

آيت (وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَأِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)

معناسىنىڭ حاصلى : اى آدمىلر ، سز اشلر كنده اللهدان ياردم استەڭز صبرغه همك نمازغه يابوشقانكز حالده ، اما نماز اقامت ايتوالوغ بر اشدر ، آنى اقامت ايتو ، تيوشنچه اوتەو ، ايچون خاشع بولو كيره كدر ، اول خاشعلر شوندى كمسه لدر ، آلا ربلر يينه يولوغاچاقلارن برده شكسز ديوب بلورلر ، همده اوزلرن ربلرى طرفينه قايتناچاق ديوب بلورلر . نمازنى اقامت ايتو شوندى كمسه لر ايچونگنه قولاي بولور ، بولاردان باشقالار گرچه نماز اوقوسالارده ، چون نمازنى اقامت ايتو ، آلازغه مىسر بولماس .

بو آيتدن بلنگان حكملر : اولا اوڭايسز لقلار بولغانده اللهدان باشقادان ياردم تلهو ياراموى ، ايكنچى اللهدان ياردم تله گانده باشينه توشكان اشلرگه صبرلق ايتوب همده نماز اقامت ايتوب ياردم استەمك لازمدر . صبر ايله نماز آراسىڭد آيورما بارلڭى ده بلنهره در ، چونكه نماز حقنك الله تعالى

بو آينده نماز اقامت ايتونىڭ بىك الوغ اش ايسكانن بلدرتى عبادتلىر آراسنده نمازدان قىونى يوق بولادر، چونكه الله تعالى هيچ برعبادتنى الوغ وقىون دىوب آطامادى. اما نماز حقنده وانها لكبيرة نماز قىون دىدى . ايندى اويلاپ قارىق ، نمازنىڭ قىونلغى نىچوك . نمازنىڭ قىونلغى تن ياكە نفس ايچونمى؟ اگرده تن يانفس نى جيگو ايچون بولسه حج ايله روزه هم زكات نمازدانده قىونراق بولور ايدى . چونكه نفسنىڭ مال سويوى طبيعى وجبلى اش شول سببىن زكات ايله حجنى سويمس ايدى ، روزه ايسه طاغنده قىون . چونكه كوپ وقت لىتلرندىن آيورولوب طوروغه سبب بولادر .

اما الله تعالى آلاز حقنده برده قىون دىوب صفتلامادى ايمدى موندە بىك نچكە برسربولماق تيوش . نماز او قوبزا ويلاغانچە قيام قرائت ركوع سجده قعدە لرگنە بولماي ، باشقە بر اش دە بولورغە تيوش ، اول اشنى بزبىك آغرلق ايله وكوب زمان صوگنداغنە بولدرساق بولدرسا آلورغە كيرهك . واقعا بزنىڭ نمازلار الله تعالى بيورغان نماز كىمى كامل بولماوى بديهى ، درست قيام قرائت ركوع سجده كىمى طشقى اشلىرى او قولادر . شولاي . اما باشقە بر نچكە اورنى يتوشمى طورغاندر . يوقسە بزنىڭ نمازلارمىز بىك جينگل اوتەلەر . هر برعبادتندە جينگل باشقارولار . لىكن الله تعالى نىڭ فرض ايتكان نمازنده بولغان اشلىر بزنىڭ نمازلارمىزده برسپە يوق .

آچى كورسبىزما نمازده بولغان حكمتلر .

رسولمىزنىڭ بيانينه كوره نماز بىر لىتلى عمل بولوب كشى آنى اقامتنى تلايكته طورغە تيوش ايدى بر بولدى بوسى ثانيا نماز يمان اشلىردن طيارغە تيوش ، نماز اقامت ايتكان كىمسە هيچە بوز قلىق قىلماسقە تيوش . مونسپنه آيت - دليل

١٤ نچى آيت (اِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ)

معناسى: درستلىككە نماز آنى اقامت ايتوجىنى بوز قلىقلاردان قباحت

و طویلغان اشلردن طیار . بزنگ نمازلارمزدہ بواثرده یوق . بلکی نماز او قوغانداده طیولا آلمی بز . ینہده نماز اقامت ایتو کشینی فقیرلرنی تربیہ لرگہ ، ملت ایچون قایغیرغہ اخلاصلی ایتارگہ تیوش ، اما بزنگ نمازلارمزدہ بوده یوق . مونگ دلیلی اوشانداق آیتدر .

۱۵نجی آیت (أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكذِّبُ بِالْدينِ، فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ وَلَا يَعْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ. قَوْلٌ لِلْمَصْلِينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ الَّذِينَ هُمْ يَرَاؤُنَ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ.)

حاصل معناسی: ای محمد بله سگمی سین ، شونسی کسه نی اول کسه دین نی یالغانغه طوطار؟ یعنی الله تعالی رسولمزدن صوری: دینن یالغانغه طوطوچی کسه نیندی صفتده بولادر؟ دیوب . الله تعالی اوزی بیان ایتهدر: ای محمد ، دینن یالغانغه طوطوچی کشی شونسی کسه در ، اول یتیملرنی قاغار ، مسکینلرنی طویدروغه کیوندروگه اوزن هم باشقالارنی قزقدرماس . علی طعام المسکین گه چه معنی بیردک .

بو آیتدن بلنهدر: یتیملرنی جبرله گان ، آلارنی قاقغان صوقغان ، آلارنی اوز بالالاری کبی کورمه ی ، آلارنی ماللارن اوز فائده لرینه طوطارغاده بیرمگان کسه لر ، بولار دیننی یالغانغه طوطوچیلاردر . همدن آج بالانغاچ فقیر و مسکینلرنی طوق قیلورغه آلارنی کیوملی ایتوگه کوکلن صالماغان ، اول اشنی اوزینه لازم کبی کورب چن کوکلندن مسکینلرنی تربیہ یولینه یاردمده بولماغان هم اوزندن باشقالارنیک مسکینلرنی طویدرو یولینه یاردم ایتوگه قزقدرماغان ، دیمله مگان ، سوزی اوتکان کسه لر دن آلا رایچون آنچه صوراب آلماغان ، موندی کسه لر دیننی یالغانغه طوطوچیلاردر . یعنی بولار اسلامغه اوشانماغان کسه لر در .

موندان آچق بلندی مسکینلرنی طویدرو و کیوندرو ایچون لازم بولغان جمعیت خیریه ، دارالایتام ، دارالعجزه کبی فقیرلر هم عاجزلر فائده سینه خانه لار یا صاوغه قاروشقان کسه لر دیننی یالغانغه طوطوچیلاردر ،

آلارمۇسلمان توغۇلارلىرى. العياد باللا، بو آيتلارده بىزنىڭ كۆمۈرگە توبە ايتولازم بولۇڭلار، ايمان ياڭغۇر توتىوش بولادى. يەنە بو آيت زكات بېرىمگانلارنىڭ ھەمدە واجب صدقەغە مصرفلىغى بولماغان بايلارنىڭ زكات كېى واجب صدقەلارنى آلولارنىڭ ھەمدە زكاتى ھىلە شىرىيە دىوب فقيرلر حقى بولغان مالنى فقيرلر ايچون طاراطماغان كەسەلرنىڭ دىننى يالغانغە طوطوچى واسلامغە قارشو كشىلردن بولويىن بىلەر تەدر. العياد باللا. عجب برحال! ھرىلك نمازغە آزى يوز مرتبە قوشوب اوقى طورغان بىرسورە دەنىدى عجب حكملر بيان ايتكان آيتلر بار ايمش. قرآن معناسنى آڭلامق تىوش!

(فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ)

ايندى يتىملرنى قاغۇچى ھەمسكىنلرنى طويدىرۇ يولونى بولماغۇچىلار، دىننى يالغانغە طوطوچى بولسالار، نى الوغ اوكنچىدر، شوندى كشىلرگە، آلار نماز اوقولار، امانمازلارندان اونو طولوب صاطاشوب كىتارلر، اول نماز لارندان ياڭلوشوچىلار شونداى كشىلردىر، آلار رىبالانورلار مرائىلق ايتارلر، ھەمدە ماعوننى طبارلار.

يعنى نماز اوقوبىك، مسلمانلىق دعواسىنى بولوبىدە، فقيرلرنى مسكىنلرنى تربىيەلەو يولندە خەمت ايتما گۇچىلر، يتىملرگە شىقت قىلماغۇچىلار، قوللا-رىندان كىلگان درجەدە خلقغە ياردەم بولماغۇچى، مھتاجلارغە بور وچقە پىرموچى، يوموش طوڭلاماغۇچىلار، بولار نماز اوقوسالارده بولارنىڭ نمازلارى اوزلرى ايچون الوغ قاىغو و اوكنچ كنه بولور، چونكە (ان الصلوة تنهى عن الفحشاء والمنكر) ايدى يعنى نماز يىمان خلقلاردان قىسامت و طيولمىش اشلردن كشىنى يراق قىلور دىگان ايدى. اماموندى ھىقتداغى آدملر نمازلارندان فائىدە كورە آلما دىلار. دىمك نمازلارى نماز بولماش.

نماز نڭ نچكە شرطى

بوييانلار دان بلنووينه كوره نمازده برنچكە شرط بارلغى فهم ايتوله در . ايندى اول شرط حضور قلب خشوع وخضوع بولورغه كيردك . يعنى نمازغه كرشكانده كوڭلكڭ دنيا اشلرندن هيچ برسينه بيرنمى فقط نمازداغنه بولماق ، كوڭلكڭدن الله تعالى دن قورقو ، و آنڭ آلدنده طورغان كىي برده كوڭلنى آوشدرماي اعضالريده هيچ نرسه سيزمه يگنه اويوغان حاللرندە طورماق تيوش . كوڭلنى شول ره وشك طنج طوطودان مؤمنگه بربرعجيب حال طوغسه البته عجب دگلدر . هر كمدە نماز قيلغانده كوڭلن جيوغه طوروشماق تيوش ، آخرنده البته چون درجه كامل نماز اوقى باشلار . لنتلى عبادت قىللا باشلار ، يمانلقدن طياطورغان نماز قيلور روزه مزده ده تهذيب اخلاق كىي صفتلار بولماق تيوش اما بزده هميشه آنڭى روزه يوق !

اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه * وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه .
برنجى جزئى تمام بولدى . شا كرجان حميدى .

م . ۱۹۰۸ . ۵ . ۱۳۲۶
سینتأبر ۲۲ رمضان ۱۰

